

УДК 373.5.011.3-051.013.42:005.336.2-053.6(045)

Дар'я Великжаніна

Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького

ORCID ID 0000-0002-1066-4834

DOI 10.24139/2312-5993/2018.10/042-054

ПРОГРАМА СПЕЦКУРСУ З ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті окреслено актуальність проблеми професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів щодо формування життєвої компетентності підростаючого покоління. Визначено мету та завдання фахової підготовки соціальних педагогів до роботи з підлітками в умовах сучасної школи, а також виділено ключові професійні компетентності для реалізації актуальних педагогічних завдань щодо формування життєвої компетентності дітей, які мають набути майбутні фахівці із соціальної педагогіки. Висвітлено особливості фахової підготовки соціальних педагогів у вищій школі, зокрема програму спецкурсу щодо оволодіння майбутніми фахівцями соціальної сфери професійними знаннями й уміннями в напрямі формування життєвої компетентності підлітків у загальноосвітній школі.

Ключові слова: професійна компетентність, майбутні соціальні педагоги, фахова підготовка, спецкурс, компетентнісний підхід в освіті, підлітки, заклад загальної середньої освіти, життєва компетентність.

Постановка проблеми. Реалії сьогодення зосереджують увагу українського суспільства на потребі докорінного реформування абсолютно всіх сфер життя. Процеси реформації торкнулись і освіти на всіх її рівнях, що є закладанням фундаменту для розбудови надсучасної, інноваційної, компетентнісної освітньої системи в Україні. Відповідно до нового Закону «Про освіту» (2017) та Концепції «Нова українська школа» (2016), сучасними освітніми орієнтирами є перехід від орієнтації на засвоєння учнями переважно готового знання до всебічного розвитку особистості дитини, до формування установок на оволодіння учнями життєво необхідними здатностями, що дозволять їм успішно інтегруватися в суспільство, сформувати прагнення до самовдосконалення, самореалізації й навчання протягом життя, визначати життєві плани та реалізовувати їх.

Сучасна загальноосвітня школа реалізує актуальний сьогодні компетентнісний підхід в освіті, який передбачає створення умов для самопізнання та гармонійного розвитку учнів, самовиховання особистості, вияву самостійності учнів та ініціатив, створення насиченого освітнього середовища для набуття ними життєвої компетентності.

Втілення в життя ключових ідей реформування освіти потребує орієнтованих на зміни та новації педагогів, фахівців «нового формату», націлених, у першу чергу, на роботу над собою в контексті постійного особистісного та професійного самовдосконалення, а також упровадження в освітню практику компетентнісно орієнтованих педагогічних технологій.

Місію реалізації оновлених освітніх задач у сучасній школі покладено, у тому числі, і на соціальних педагогів, які спрямовують свою професійну діяльність на допомогу учням у виборі індивідуальних траєкторій навчання та особистісного розвитку, в усвідомленні дітьми своїх можливостей та визначенні життєвих цілей, на організацію освітнього простору школи щодо забезпечення розвитку життєвої компетентності учнів.

Особливої уваги з боку соціальних педагогів в напрямі формування ключових життєвих компетентностей потребують підлітки, які є вразливою категорією учнів через неоднозначні впливи соціуму. Так, соціальним педагогам важливо знайти ключі взаємодії та надати кваліфіковану підтримку підліткам на шляху їх особистісного, соціального і життєвого становлення, на шляху формування їх життєвої компетентності.

Отже, майбутнім соціальним педагогам необхідно знати специфіку й бути здатними якісно та ефективно організовувати соціально-педагогічну роботу в школі з підлітками щодо набуття останніми ключових життєвих компетентностей. Тому доцільною стає фахова підготовка майбутніх соціальних педагогів саме в напрямі їх озброєння актуальним знанням з питань компетентнісних орієнтирів в освіті, упровадження в соціально-педагогічну практику інноваційних педагогічних технологій, побудови педагогічної роботи з підлітками та організації діяльності щодо формування життєвої компетентності учнів, умінням результативно виконувати професійні функції.

Аналіз актуальних досліджень. Питання професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери, зокрема і соціальних педагогів, висвітлено в наукових працях сучасних науковців О. Безпалько, Р. Вайноли, А. Капської, О. Пожидаєвої, Н. Лавриченко, Л. Тюті, О. Іванової, І. Курляк, Т. Логвиненко, В. Поліщук, Л. Міщик, С. Харченко, І. Козубовської, О. Карпенко, Г. Слезанської, Л. Коваль, С. Калаур та ін.

Перспективи компетентнісного підходу в сучасній освіті досліджували вітчизняні вчені І. Бех, Н. Бібік, Л. Ващенко, І. Волощук, І. Драч, І. Єрмаков, О. Локшина, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, В. Луговий та ін.

Проблеми формування життєвої компетентності особистості, що є ключовим стрижнем реалізації компетентнісного підходу в освіті, розглядали Л. Сохань, І. Єрмаков, Г. Несен, В. Нечипоренко, Д. Пузіков, В. Прокопенко, В. Ніщета та ін.

Проте, варто зазначити, що незважаючи на численні дослідження з вищезазначених наукових проблем, особливої уваги потребує вивчення питань фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів щодо формування життєвої компетентності підлітків, адже їх актуальність зумовлює потребу у кваліфікованих спеціалістах у соціальній сфері, здатних успішно реалізовувати головні завдання оновленої сучасної школи.

Мета статті – висвітлення особливостей фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів щодо формування життєвої компетентності підростаючого покоління за допомогою спецкурсу, розробленого з урахуванням актуальних тенденцій навчання у вищій школі.

Методи дослідження: аналіз законодавчих актів, педагогічних наукових джерел, практичного педагогічного досвіду роботи у вищій школі, систематизація та узагальнення науково-практичної інформації.

Виклад основного матеріалу. Сучасна школа має стати осередком сучасного освітнього середовища, осередком формування компетентностей учнів, потрібних їм для успішної самореалізації в суспільстві, формування цінностей на засадах творчості й педагогіки партнерства (Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», 2016).

Прогресивна школа сьогодні зорієнтована на задоволення надважливої потреби учнів у набутті умінь самостійно оновлювати й розширювати свій культурний і життєвий досвід, здатностей самостійно, свідомо і творчо визначати і здійснювати власне життя як індивідуально-особистісний життєвий проект, конкретного знання про певні види діяльності і готовність використовувати їх у життєвій практиці (Єрмаков та ін., 2011, с. 8). Формування життєвої компетентності учнів постає центральним завданням школи, яка реалізує сьогодні життєву затребуваність змісту освіти.

Так, у свою чергу, життєва компетентність розуміється як здатність людини розв'язувати життєві проблеми. Вона передбачає мобілізацію знань особистості в реальних життєвих ситуаціях, визначення життєвих стратегій, концентрацію особистості на їх реалізації, на творчому розвитку та самовдосконаленні, а також формування власних життєвих позицій і пріоритетів.

Набирає актуальності проблема формування життєвої компетентності підлітків в умовах навчання й виховання у школі, яким притаманні прагнення до всього нового з натяком дорослості, бажання проявити себе з частим нехтуванням соціальними правилами, талановитість і, водночас, хвилювання і невпевненість у своїх силах, і які, з огляду на це, потребують особливої уваги з боку компетентних, доброзичливих соціальних педагогів.

Педагог, зокрема соціальний педагог, Нової української школи має бути компетентним, мотивованим, відповідальним за кожну педагогічну дію та вчинок (Онищук, 2018, с. 52).

Основою професійної діяльності працівника соціальної сфери є компетентність і професіоналізм (Венгер, 2017, с. 39). Важливу роль у формуванні компетентностей для життя учнів у школі відіграє професіоналізм соціального педагога, до якого процеси реформування й оновлення змісту освіти також висувають низку кваліфікаційних вимог. Адже прогресивний соціальний педагог покликаний бути координатором, посередником між особистістю й соціумом, саме фахівці соціальної сфери забезпечують ефективне входження дитини, підлітка в соціальне середовище з метою ефективної соціалізації особистості, здатної до самовиховання і самореалізації (Вікторова та ін., 2016, с. 7).

Формування в майбутніх працівників соціальної сфери навчальних здібностей і навичок (наприклад, розвиток критичного і творчого мислення, метакогнітивних здібностей) у процесі їх професійної підготовки у вищій школі є базовими освітніми цілями, що лягли в основу побудови навчального процесу на основі застосування інноваційних підходів до навчання (Слозанська, 2017, с. 140).

Важливим є те, що теоретико-практична основа професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів має бути побудована на засадах особистісно-орієнтованого підходу, а також спрямована на обов'язкове оволодіння студентами професійними компетенціями задля продуктивної роботи з дітьми в прогресивній, оновленій школі.

Також сучасним системоутворювальним чинником гуманістичної парадигми фахової підготовки майбутніх працівників соціальної сфери виступають гуманістичний та деонтологічний підходи, які передбачають демократичний стиль взаємодії студентів і викладачів, взаємоповагу та орієнтир у процесі навчання на загальнолюдські цінності, індивідуальні здібності й задатки студентів, а також узгодження з нормами, принципами та цінностями діяльності майбутніх працівників соціальної сфери у професійному просторі (Зозуляк-Случик, 2017, с. 44).

У вищій школі чинне місце в навчально-виховному процесі приділяється варіативній складовій, яка реалізується у спецкурсах. У свою чергу, спецкурс є формою організації навчання у закладі вищої освіти з метою оволодіння вузькоспеціалізованими, новітніми знаннями з певної науки, формування актуальних для певної спеціалізації умінь і навичок. Програма спецкурсу спрямована на поглиблене вивчення пріоритетних проблем і питань навчальної дисципліни (Коляда, 2013, с. 18).

Реалізація завдань сучасного закладу загальної середньої освіти, які сприятимуть формуванню життєвої компетентності підростаючого покоління, вимагає поглиблення знань і закріплення вмінь майбутніх соціальних педагогів в цьому напрямі. Тому доцільним, на нашу думку, є впровадження у процес професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів спецкурсу «Теорія і практика формування життєвої компетентності підлітків у школі»,

який характеризується конкретною спрямованістю й вузькою спеціальною підготовкою фахівців до роботи з підлітками в загальноосвітній школі.

Актуальним у професійній підготовці майбутніх працівників соціальної сфери є так званий принцип *agile* – тобто принцип гнучкості. Цей принцип дозволяє вносити зміни, адаптувати процес професійної підготовки майбутніх працівників соціальної сфери відповідно до сучасних потреб суспільства (Слозанська, 2017, с. 140).

Варто зазначити, що зміст вищезазначеного спецкурсу є мобільним і може змінюватися (оновлюватися й доповнюватися) в залежності від актуальності тенденцій соціально-педагогічної роботи з підлітками в загальноосвітній школі. Інтегрований зміст запропонованого спецкурсу забезпечує міждисциплінарний зв'язок та комплексність у підготовці майбутніх соціальних педагогів в напрямі роботи з підлітками щодо формування в них життєвої компетентності. А структура змісту спецкурсу спрямована на забезпечення послідовності в набутті студентами професійної компетентності в означеному напрямі.

Програму спецкурсу з підготовки майбутніх соціальних педагогів до формування життєвої компетентності підлітків в закладі загальної середньої освіти складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 231 «Соціальна робота» (за освітньою програмою «Соціальна педагогіка»).

Вивчати даний спецкурс пропонується в межах варіативної складової навчального плану професійної підготовки бакалаврів соціальної роботи (соціальної педагогіки) у VI семестрі (третій рік навчання) із загальною кількістю навчальних годин – 90, що складає 3 кредити ЕКТС.

Метою спецкурсу «Теорія і практика формування життєвої компетентності підлітків у школі» визначено опанування студентами спеціальних знань та вмінь щодо формування життєвої компетентності підлітків в умовах закладу загальної середньої освіти.

Основними завданнями спецкурсу є:

- поглиблення знань майбутніх фахівців соціальної сфери з питань реалізації професійних функцій у закладі загальної середньої освіти;
- забезпечення усвідомлення студентами ролі соціального педагога в реалізації оновлених ключових завдань сучасної освіти;
- формування уявлень студентів про основні положення компетентнісного підходу в освіті;
- забезпечення розуміння сутності життєвої компетентності особистості;
- поглиблення знань студентів щодо особливостей розвитку й соціалізації підлітків;
- формування уявлень про основні напрями соціально-педагогічної діяльності з підлітками, зокрема в напрямі розвитку їх життєвої компетентності;

- формування здатностей та особистісних якостей майбутніх соціальних педагогів щодо продуктивної взаємодії з дітьми підліткового віку, налагодження доброзичливих комунікацій та сприяння участі в них усіх учасників освітнього процесу;
- забезпечення оволодіння майбутніми соціальними педагогами сучасним педагогічним інструментарієм щодо сприяння формуванню життєвої компетентності учнів.

У результаті вивчення запропонованого спецкурсу майбутні соціальні педагоги мають *знати*:

- ключові сучасні вектори розвитку українського суспільства і особистості зокрема, а також освітніх процесів в Україні;
- особливості впровадження компетентнісного підходу в освіті у практику соціально-педагогічної роботи в школі;
- сутність понять «компетентність», «життєва компетентність», «життєва компетентність підлітків», «ключові компетентності для життя», «soft skills», «hard skills», «компетентнісно спрямована освіта», «особистісно-орієнтований підхід», «педагогіка партнерства» тощо;
- вікові особливості розвитку підлітків, сфери їх інтересів та провідні види діяльності, проблеми та труднощі, з якими зіштовхуються сучасні підлітки;
- функції соціального педагога у процесі формування життєвої компетентності підростаючого покоління;
- складові, напрями та етапи соціально-педагогічної роботи щодо формування життєвої компетентності підлітків у школі;
- сучасні й ефективні форми, методи та засоби соціально-педагогічної діяльності щодо формування життєвої компетентності учнів.

У результаті вивчення запропонованого спецкурсу майбутні соціальні педагоги мають *уміти*:

- конкретизувати мету й завдання соціально-педагогічної діяльності з підлітками у школі щодо формування в них життєвої компетентності, здійснювати її змістове та методичне наповнення;
- використовувати теоретичні знання й досвід практичної педагогічної діяльності в побудові власної соціально-педагогічної роботи у школі в напрямі розвитку життєвої компетентності учнів підліткового віку;
- упроваджувати у практику соціально-педагогічної діяльності сучасний, інноваційний педагогічний інструментарій задля ефективного забезпечення у школі процесу формування життєвої компетентності підлітків;
- самостійно розробляти та реалізовувати у школі результативні соціально-педагогічні засоби з метою сприяння формуванню життєвої компетентності підлітків;

- налагоджувати контакт із підлітками та створювати умови для продуктивних комунікацій у процесі соціально-педагогічної роботи щодо розвитку їх життєвої компетентності;
- налагоджувати взаємодію всіх учасників освітнього процесу задля створення сприятливих умов у школі для набуття підлітками життєвої компетентності;
- реалізовувати у своїй практичній діяльності в закладі загальної середньої освіти актуальні методологічні підходи (компетентнісний, суб'єкт-суб'єктний, особистісно-орієнтований тощо), що сприятимуть успішному вирішенню соціально-педагогічних задач;
- здійснювати організацію та управління процесом формування формуванню життєвої компетентності підлітків у загальноосвітній школі;
- використовувати соціальні, педагогічні, психологічні, комунікативні ресурси закладу загальної середньої освіти задля формування життєвої компетентності учнів.

Програму спецкурсу «Теорія і практика формування життєвої компетентності підлітків у школі» побудовано за модульним принципом і у своїй структурі вона передбачає вивчення студентами трьох змістовних модулів.

Кожен модуль спецкурсу спрямовано на оволодіння майбутніми соціальними педагогами певними компетентностями у визначеному програмою напрямі. Так, перший модуль «Теоретичні основи формування життєвої компетентності дітей у загальноосвітній школі» спрямовано на ознайомлення студентів з такими темами: «Формування життєвої компетентності дітей як соціально-педагогічна проблема в умовах компетентісно спрямованої освіти», «Поняття і зміст життєвої компетентності особистості» та «Загальноосвітня школа як простір формування життєвої компетентності учнів». Зміст цього модулю покликаний розкрити студентам сутність і напрями соціально-педагогічної роботи у школі в умовах розбудови системи освіти та становлення Нової української школи; розкрити зміст понять «життєва компетентність особистості», «життєва компетентність підлітків», «компетентісно спрямована освіта», «особистісно-орієнтований підхід»; розкрити соціально-педагогічний потенціал закладу загальної середньої освіти в напрямі забезпечення процесу формування життєвої компетентності учнів.

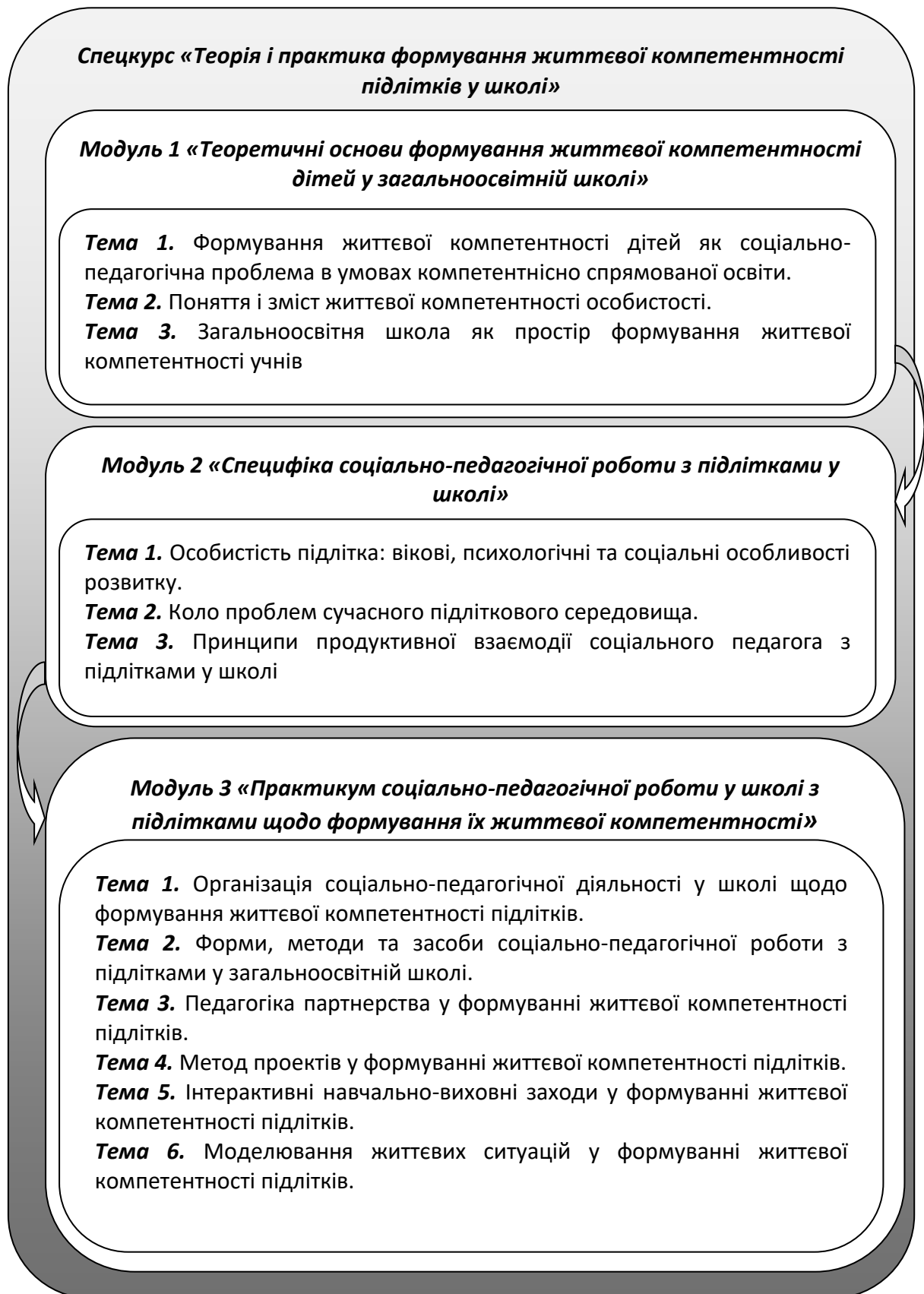

Рис. 1. Програма спецкурсу з підготовки майбутніх соціальних педагогів до формування життєвої компетентності підлітків у закладі загальної середньої освіти

Другий модуль спецкурсу «Специфіка соціально-педагогічної роботи з підлітками у школі» орієнтовано на ознайомлення студентів з такими темами: «Особистість підлітка: вікові, психологічні та соціальні особливості розвитку», «Коло проблем сучасного підліткового середовища» та «Принципи продуктивної взаємодії соціального педагога з підлітками у школі». Засвоєння змісту даного модуля дозволить студентам вільно орієнтуватися у вікових особливостях розвитку дітей підліткового віку та використовувати ці знання в побудові соціально-педагогічної роботи з ними; орієнтуватися у проблемах і труднощах, які виникають у повсякденному житті підлітків, розумітися на ризиках та загрозах процесу соціалізації підлітків в умовах сьогодення; засвоїти механізми налаштування позитивних комунікацій з підлітками, принципи результативної взаємодії з ними та побудови соціально-педагогічної роботи на партнерських засадах.

Третій модуль спецкурсу «Практикум соціально-педагогічної роботи у школі з підлітками щодо формування їх життєвої компетентності» орієнтовано на ознайомлення та засвоєння студентами таких тем: «Організація соціально-педагогічної діяльності у школі щодо формування життєвої компетентності підлітків», «Форми, методи та засоби соціально-педагогічної роботи з підлітками у загальноосвітній школі», «Педагогіка партнерства у формуванні життєвої компетентності підлітків», «Метод проектів у формуванні життєвої компетентності підлітків», «Інтерактивні навчально-виховні заходи у формуванні життєвої компетентності підлітків» та «Моделювання життєвих ситуацій у формуванні життєвої компетентності підлітків». За результатами вивчення тем цього модулю студенти матимуть змогу чітко і професійно організовувати свою соціально-педагогічну діяльність у школі в напрямі формування життєвої компетентності підлітків; обирати доцільні, оптимальні, інноваційні та ефективні форми, методи й засоби соціально-педагогічної роботи з дітьми підліткового віку щодо їх успішної соціалізації, розвитку ключових життєвих компетенцій; використовувати у практичній роботі з підлітками концептуальні положення педагогіки партнерства, яка покликана об'єднати зусилля педагогів, учнів та їх батьків навколо спільних цілей та інтересів на засадах демократичності й толерантності, доброзичливості й вимогливості водночас; створювати у школі інноваційно-розвивальне середовище через застосовування проектної технології та, таким чином, сприяти різноманітності засобів організації освітнього процесу учнів та розвитку їх ключових життєвих компетенцій; розробляти і впроваджувати цікаві інтерактивні навчально-виховні заходи, спрямовані на забезпечення вироблення вмінь учнів практично та творчо використовувати набуті на уроках знання, на забезпечення змістовно насиченого дозвілля підлітків, їх усебічного розвитку та розвитку життєвої компетентності; використовувати у практичній соціально-педагогічній роботі у школі з підлітками моделювання різних життєвих ситуацій, що має

формувати здатності учнів вирішувати нелегкі задачі повсякденного життя, самостійно вирішувати проблеми, бути соціально активними, корисними та небайдужими, брати відповідальність за власні дії та прогнозувати їх наслідки, приймати адекватні рішення в ситуаціях вибору тощо.

Вивчення тем змістових модулів спецкурсу передбачає проведення лекційних та практичних занять, а також самостійну роботу студентів.

Програма спецкурсу також передбачає виконання студентами творчих завдань – розробка соціально-педагогічних проектів щодо формування ключових навичок для життя в дітей підліткового віку, а також створення і презентація сценарію інтерактивного навчально-виховного заходу для підлітків, спрямованого на формування їх життєвої компетентності. Творчі завдання пропонується виконувати як у мікрогрупах, так і індивідуально. Реалізація результатів творчої роботи можлива під час проходження студентами практики.

Завершити вивчення спецкурсу пропонується заліком.

Успішне вивчення студентом запропонованого спецкурсу дозволить майбутньому соціальному педагогу оволодіти такими *професійними компетенціями*, як:

- компетенції реалізації теоретичного знання у практичній роботі з учнями;
- компетенції креативного вирішення професійних задач;
- компетентності впровадження надсучасних соціальних, навчальних технологій, методик і засобів в освітній процес школи;
- компетенції послідовної організації професійних дій, планування й аналізу соціально-педагогічної роботи, а також керування власною поведінкою та організації траєкторії особистісного розвитку (Калаур, 2018, с. 18-28);
- компетенції продуктивної комунікації з усіма учасниками освітнього процесу, у тому числі й з учнями конкретної вікової категорії – підлітками;
- компетенції безперервного оновлення професійного знання, самоосвіти та самовдосконалення;
- компетенції критичного мислення, здійснення дослідницької роботи;
- цифрові компетенції (комп'ютерна, мультимедійна грамотність, компетентне користування соціальними медіа, використання програмного забезпечення (Гаврілова та Топольник, 2017);
- компетенції організації та управління соціально-педагогічною діяльністю у школі, прийняття конструктивних рішень та вироблення стратегій прогресивної співпраці з учнями.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Професійна готовність майбутніх соціальних педагогів до формування життєвої компетентності підростаючого покоління є сьогодні необхідної

умовою успішної реалізації соціально-педагогічних функцій у практичній діяльності. Її розвиток відбувається у процесі фахової підготовки соціального педагога, а особливо під час вивчення спецкурсів, які мають на меті конкретизацію й поглиблення знань студентів із питань компетентнісного підходу в освіті, мають міждисциплінарний характер та ґрунтуються на особистісно-орієнтованому навчанні студентів.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в апробації спецкурсу з підготовки майбутніх соціальних педагогів до формування життєвої компетентності підлітків у закладі загальної середньої освіти та у висвітленні її результатів, а також у розробці комплексу завдань для практичної підготовки соціальних педагогів щодо формування їх професійної готовності до реалізації компетентнісної складової сучасної освіти й виховання дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Венгер, А. (2017). Соціально-психологічна модель фахівця із соціальної роботи. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*, 1 (56), 39-43 (Wenger, A. (2017). Socio-psychological model of a specialist in social work. *Scientific bulletin of Mykolaiv National University named after V. O. Sukhomlynskyi. Pedagogical sciences*, 1 (56), 39-43).
2. Вікторова, Л. В., Ковальчук, Т. І., Кошук, О. Б., Кубіцький, С. О., Лапа, О. В., Лузан, П. Г., Наконечна, О. В., Прохорчук, О. М., Сопівник, І. В., Сопівник, Р. В., Тарасенко, Р. О., Тверезовська, Н. Т. (2016). *Підготовка майбутніх соціальних працівників/соціальних педагогів до професійної діяльності: колективна монографія*. Київ: Компринт (Viktorova, L. V., Kovalchuk, T. I., Koshuk, O. B., Kubitsky, S. O., Lapa, O. V., Luzan, P. H., Nakonechnaya, O. V., Prokhorchuk, O. M., Sopivnyk, I. V., Sopivnyk, R. V., Tarasenko, R. O., Tverezovska, N. T. (2016). *Preparation of future social workers/social pedagogues for professional activity: collective monograph*. Kyiv: Comprint).
3. Гаврілова, Л. Г., Топольник, Я. В. (2017). Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 61 (5), 1-14 (Gavrilova, L. G., Topolnik, Y. V. (2017). Digital culture, digital literacy, digital competence as modern educational phenomena. *Information technologies and teaching aids*, 61 (5), 1-14).
4. Єрмаков, І. Г., Нечипоренко, В. В., Пузіков, Д. І. (2011). *Теорія і практика життєвого проектування саморозвитку особистості: Практико-зорієнтований посібник*. Запоріжжя: Видавництво Хортицького навчально-реабілітаційного багатoproфільного центру (Yermakov, I. H., Nechiporenko, V. V., Puzikov, D. I. (2011). *Theory and practice of life designing self-development of personality: Practical-oriented manual*. Zaporizhzhia: Publishing House of Khortytsky Training and Rehabilitation Multidisciplinary Center).
5. Зозуляк-Случик, Р. (2017). Теоретико-методологічний аналіз процесу формування професійної етики майбутніх соціальних працівників у вищих навчальних закладах. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 9 (73), 42-51 (Zozuliak-Sluchik, R. (2017). Theoretical and methodological analysis of the process of formation of professional ethics of future social workers in higher education institutions. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 9 (73), 42-51).
6. Калаур, С. (2018). Контент-аналіз професіограми фахівця соціальної сфери, компетентного у розв'язанні професійних конфліктів. *Social Work and Education*, 5 (1),

18-28 (Kalahur, S. (2018). Content analysis of professions of a specialist in the social sphere, competent in resolving professional conflicts. *Social Work and Education*, 5 (1), 18-28).

7. Коляда, І., Вергун, С., Павлюченко, В., Кравченко, Я. (2013). Спецкурс у вищій школі: теорія та методика (на прикладі окремих спецкурсів). *Науково-методичний журнал «Історія в школі», лютий 2013* (Koliada, I., Vergun, S., Pavliuchenko, V., Kravchenko, Y. (2013). Special course in high school: theory and methodology (on the example of individual special courses). *Scientific and Methodological Journal "History at School"*, February 2013).

8. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. №988-р). (2016). Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249613934> (The concept of the implementation of state policy in the field of reforming general secondary education "New Ukrainian School" for the period up to 2029 (Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of December 14, 2016, No. 988-p). (2016). Retrieved from: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249613934>).

9. Онищук, Л. (2018). Нова українська школа: реалії та перспективи. *Український педагогічний журнал*, 1, 47-53 (Onyshchuk, L. (2018). New Ukrainian School: Realities and Prospects. *Ukrainian Pedagogical Journal*, 1, 47-53).

10. Слосанська, А. (2017). Зарубіжний досвід організації процесу професійної підготовки майбутніх соціальних працівників. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика (Серія: Педагогічні науки)*, 1-2 (50-51), 138-144 (Slosanska, A. (2017). Foreign experience in organizing the process of training future social workers. *Continuing Professional Education: Theory and Practice (Series: Pedagogical Sciences)*, 1-2 (50-51), 138-144).

РЕЗЮМЕ

Великжанина Дарья. Программа спецкурса по подготовке будущих социальных педагогов к формированию жизненной компетентности подростков в общеобразовательном учебном заведении.

В статье обозначена актуальность проблемы профессиональной подготовки будущих социальных педагогов к формированию жизненной компетентности подрастающего поколения. Определены цели и задачи профессиональной подготовки социальных педагогов к работе с подростками в условиях современной школы, а также выделены ключевые профессиональные компетентности для реализации актуальных педагогических задач по формированию жизненной компетентности детей, которыми должны овладеть будущие специалисты по социальной педагогике. Освещены особенности профессиональной подготовки социальных педагогов в высшей школе, в частности программа спецкурса по овладению будущими специалистами социальной сферы профессиональными знаниями и умениями в направлении формирования жизненной компетентности подростков в общеобразовательной школе.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, будущие социальные педагоги, профессиональная подготовка, спецкурс, компетентностный подход в образовании, подростки, общеобразовательное учебное заведение, жизненная компетентность.

SUMMARY

Velykzhanina Dariya. Program of the special course on preparation of future social educators to the formation of vital competence of adolescents in general education institution.

The article outlines the urgency of the problem of the future social educators' professional training regarding formation of the younger generation's vital competence. The purpose and

tasks of the social pedagogues' professional training for work with adolescents in the conditions of the modern school are determined, the knowledge and skills of future social pedagogues in the direction of implementing the main aspects of competence-oriented education are outlined, and also key professional competencies are allocated for implementation of the actual pedagogical tasks concerning formation of the children's vital competence, which should be acquired by future social pedagogy specialists. The peculiarities of the social pedagogues' professional training in higher school are highlighted, in particular, the program of a prospective specialists' special course on mastering by the social sphere professional knowledge and skills in the direction of forming the adolescents' life competence in a secondary school. The program of the special course "Theory and practice of forming the adolescents' life competence in school" is built on the modular principle and involves students studying three content modules in its structure: "Theoretical basis for the formation of the children's life competence in a secondary school", "Specificity of social and pedagogical work with adolescents in school" and "Practicum of social and pedagogical work in school with adolescents on the formation of their life competencies", each of which includes a thematic unit that covers specific knowledge on the problems of organizing social-pedagogical activities in general education institution, on the problems of the teenage environment and the peculiarities of constructing work with adolescents, on issues of forming the adolescents' life competence with the help of modern pedagogical means. The special course also provides students with creative tasks – development of social-pedagogical projects on the formation of key skills for the adolescents' life, as well as the creation and presentation of a scenario for an interactive educational activity for adolescents aimed at building their vital competencies.

The future social pedagogues' assimilation of the developed special course's basics, which has an interdisciplinary character and is based on the person-oriented learning of students in higher school, will allow them to specify and deepen professional knowledge on the issues of competence approach in education, as well as promote their effective implementation of socio-pedagogical functions in practical work.

Key words: professional competence, future social educators, professional training, special course, competence approach in education, adolescents, general education institution, vital competence.

UDC 331.5:378.1

Stanislav Holubiev

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

ORCID ID 0000-0002-4642-8876

DOI 10.24139/2312-5993/2018.10/054-070

LABOR MARKET RESEARCH IN THE SYSTEM OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE IN THE HIGHER EDUCATION INSTITUTION

The article defines the role of marketing-monitoring support in the system of internal quality assurance of higher education. The choice of key marketing-monitoring studies and their features are substantiated. The program and tools of labor market research in the system of internal quality assurance of higher education institution are offered. The proposed labor market research program has been tested and its results have been analyzed, the prospects for their use in the work of the HEI have been substantiated.

Key words: labor market, higher education institution (HEI), marketing-monitoring research, competence, quality of education, system of internal education quality assurance.